

צמצום שברים אלגבריים

א. צמצם את הביטויים הבאים באמצעות פירוק לגורמים בעזרת הטרינום ונוסחאות הכפל המקוצר:

1. $\frac{a^2 - a}{a - 1}$ 2. $\frac{m^2 + m}{m^2 - 1}$ 3. $\frac{m^2 + 4m}{m^2 + 8m + 16}$ 4. $\frac{k^2 + 4k + 4}{3k + 6}$ 5. $\frac{2b^2 - 72}{b^2 - 7b + 6}$
6. $\frac{m^2 + 8m - 20}{m^2 - 4m + 4}$ 7. $\frac{a^2 - 5a + 4}{a^2 - 3a + 2}$ 8. $\frac{25 - 10a + a^2}{a^2 - 25}$ 9. $\frac{3a^2 + 2a - 1}{3a^2 - a}$ 10. $\frac{5a^2 + 4a - 1}{4a^2 + 5a + 1}$
11. $\frac{a^3 - a}{a^2 - 2a + 1}$ 12. $\frac{a^3 + 6a^2 + 9a}{a + 3}$ 13. $\frac{a^4 - 3a^3 + 2a^2}{a^2 - a}$ 14. $\frac{k^3 - 6k^2 - 16k}{k^3 - 4k}$ 15. $\frac{2k^3 - 2k}{k^2 - 2k + 1}$
16. $\frac{n^2 - 3n - 4}{(n + 1) \cdot (16 - n^2)}$ 17. $\frac{(a^2 + 2a) \cdot (a - 1)}{(a - 2) \cdot (a^2 + a - 2)}$ 18. $\frac{(x^2 - 4x + 4) \cdot (x + 2)}{4 - x^2}$
19. (*) $\frac{b^3 - 3b^2 - 70b}{(b^2 - 20b + 100) \cdot (b + 7)}$ 20. (*) $\frac{x^3 - x^2 - 2x}{(x - 2) \cdot (x^2 + 2x + 1)}$ 21. (*) $\frac{n^4 - 1}{(n^2 + n - 2)(n + 1)}$
22. (**) $\frac{(b^3 - 1) \cdot (b + 1)}{b^2 - 1}$ 23. (**) $\frac{m^3 + 3m^2 + 3m + 1}{(m + 1) \cdot (m^2 - 1)}$ 24. (**) $\frac{a^3 - 9a^2 + 27a - 27}{(a^2 - 4a + 3) \cdot (a^2 - 9)}$
- פתרונות: 1. a $\frac{m}{m-1}$ 2. $\frac{m}{m+4}$ 3. $\frac{k+2}{3}$ 4. $\frac{2(b+6)}{b-1}$ 5. $\frac{m+10}{m-2}$ 6. $\frac{a-4}{a-2}$ 7. $\frac{a-5}{a+5}$ 8. $\frac{a+1}{a}$ 9. $\frac{5a-1}{4a+1}$ 10. $\frac{a(a+1)}{a-1}$ 11. $a(a+3)$ 12. $a(a-2)$ 13. $\frac{k-8}{k-2}$ 14. $\frac{2k(k+1)}{k-1}$ 15. $-\frac{1}{n+4}$ 16. $\frac{a-3}{(a-1)(a+3)}$ 17. $\frac{a}{a-2}$ 18. $2-x$ 19. $\frac{b}{b-10}$ 20. $\frac{x}{x+1}$ 21. $\frac{n^2+1}{n+2}$ 22. b^2+b+1 23. $\frac{m+1}{m-1}$ 24. $\frac{a-3}{(a-1)(a+3)}$

ב. מטלות חשיבה ובעיות מילוליות - צמצום שברים אלגבריים:

1. נתון הביטוי: $\frac{(a^2 - 1) \cdot (a^2 + 1)}{(a^2 + a) \cdot (a^2 - a)}$

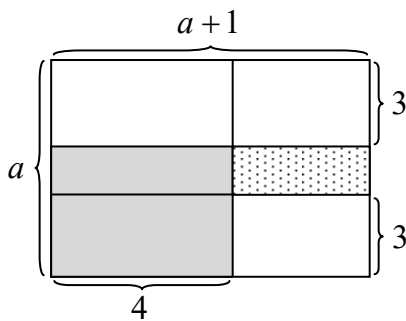
- א. השלם: תחום ההצבה של הביטוי הוא: _____.
- ב. צמצם את הביטוי.
- ג. עבור כל היגד, הקף אם הוא נכון או לא נכון ונמק מדוע:
1. עבור כל ערך של a, ערך הביטוי גדול מ-1. נכון / לא נכון. _____ נימוק:
2. עבור כל ערך של a בתחום ההצבה, ערך הביטוי חיובי. נכון / לא נכון. _____ נימוק:
3. יתכן שהביטוי שווה ל-1. נכון / לא נכון. _____ נימוק:
4. (*) עבור כל ערך של a שגדול מ-2, ערך הביטוי גדול מ-1. נכון / לא נכון. _____ נימוק:

2. נתון הביטוי: $\frac{(m^2 - 20m) \cdot (m^2 - 4)}{m^2 + 2m}$

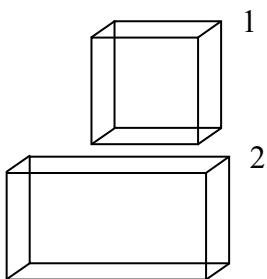
- א. השלם: תחום ההצבה של הביטוי הוא: _____
 ב. צמצם את הביטוי.
 ג. כאשר נשווה את הביטוי המצומצם ל-0, נקבל שני ערכי m. אחד מהם מייצג את היקפו של מרובע (בסנטימטרים) והשני מייצג את אורכה של אחת הצלעות באותו מרובע (בסנטימטרים).
 1. השלם: אם מרובע זה הוא מלבן, אז שטחו הוא: _____ סמ"ר.
 2. הקף בעיגול את התשובה/ התשובות הנכונות:
 לא יתכן שמרובע זה הוא: ריבוע / דלתון / מעוין / טרפז.

3. נתון הביטוי: $\frac{(b^2 - 25) \cdot (b^2 + 3b - 10)}{(b^2 - 3b - 10) \cdot (b^2 - 4)}$

- א. השלם: תחום ההצבה של הביטוי הוא: _____
 ב. צמצם את הביטוי ועבור כל היגד, הקף אם הוא נכון או לא נכון ונמק מדוע:
 1. לא קיים ערך של b שעבורו ערך הביטוי שלילי. נכון / לא נכון. נימוק: _____
 2. עבור כל ערך של b, ערך הביטוי חיובי או שווה ל-0. נכון / לא נכון. נימוק: _____
 3. עבור כל ערך של b בתחום ההצבה, ערך הביטוי חיובי. נכון / לא נכון. נימוק: _____
 4. (*) עבור כל ערך חיובי של b בתחום ההצבה, ערך הביטוי גדול מ-1. נכון / לא נכון. נימוק: _____

4. נתון מלבן גדול המחולק לשישה מלבנים כמתואר בשרטוט. בשרטוט מופיעים אורכי הקטעים בסנטימטרים.
 א. הבע באמצעות a את היחס בין השטח האפור לבין השטח המנוקד.
 ב. הקף את התשובה הנכונה:
 ככל שערכו של a גדול יותר כך היחס שמצאת גדול / קטן יותר.
 ג. נתון שהשטח האפור גדול פי ארבעה מהשטח המנוקד. מצא את a וחשב את היקף המלבן הגדול.

5. נתונות שתי תיבות.
 שטח הבסיס של תיבה 1 הוא $a^2 - 4$ סמ"ר וגובהה $a + 3$ ס"מ.
 שטח הבסיס של תיבה 2 הוא $a^2 + 5a + 6$ סמ"ר וגובהה $2a$ ס"מ.
 א. הבע באמצעות a את יחס נפחי התיבות: $\frac{V_2}{V_1}$.
 ב. קבע האם יתכן שהיחס שמצאת שווה ל-2. נמק.

- נימוק: _____
 ג. נתון שנפח תיבה 2 גדול פי שישה מנפח תיבה 1. מצא את a.

פתרונות:

(1) א. $a \neq -1, 0, 1$. ב. $\frac{a^2 + 1}{a^2}$.

ג. (1) לא נכון. עבור הערכים $a = -1, 0, 1$ שמחוץ לתחום ההצבה, לביטוי אין ערך כלל.

(2) נכון. המונה והמכנה הם ביטויים ריבועיים חיוביים בתחום ההצבה ולכן המנה כולה חיובית.

(3) לא נכון. מתקבלת המשוואה: $\frac{a^2 + 1}{a^2} = 1$ שפתרונה מוביל לפסוק שקר: $0 = 1$.

(4) נכון. כל ערכי a הגדולים מ-2 נמצאים בתחום ההצבה. כיוון שהמונה בהכרח גדול מהמכנה, הרי

שערך הביטוי גדול מ-1. ניתן להבין זאת גם בסידור אלגברי של הביטוי: $\frac{a^2 + 1}{a^2} = \frac{a^2}{a^2} + \frac{1}{a^2} = 1 + \frac{1}{a^2}$.

(2) א. $m \neq 0, -2$. ב. $(m - 2) \cdot (m - 20)$. ג. (1) 16 סמ"ר. (2) ריבוע, מעוין.

(3) א. $b \neq -2, 2, 5$. ב. לאחר הצמצום: $\frac{(b + 5)^2}{(b + 2)^2}$.

(1) נכון. כיוון שהמונה והמכנה הם ביטויים ריבועיים, הם אינם יכולים להיות שליליים וכך גם מנתם.

(2) לא נכון. עבור הערכים $b = -2, 2, 5$ שמחוץ לתחום ההצבה, לביטוי אין ערך כלל.

(3) לא נכון. עבור הערך $b = -5$ המונה מתאפס ולכן אינו חיובי.

(4) נכון. ניתן לרשום את הביטוי המצומצם באופן הבא: $\left(\frac{b + 5}{b + 2}\right)^2$. עבור ערכי b חיוביים, המונה בהכרח

גדול מהמכנה ולכן הביטוי הפנימי $\frac{b + 5}{b + 2}$ בהכרח גדול מ-1. תוצאת העלאתו בריבוע גם היא גדולה מ-1.

(4) א. $\frac{4}{a - 6}$. ב. קטן. ג. $a = 7$. ההיקף: 30 ס"מ.

(5) א. $\frac{2a}{a - 2}$. ב. לא. נשווה ל-2 את היחס שקיבלנו: $\frac{2a}{a - 2} = 2$. לאחר הכפלה במכנה נקבל: $2a = 2a - 4$

ולאחר סידור נקבל את פסוק השקר: $0 = -4$. מכאן שהדבר לא ייתכן.

ג. $a = 3$.